

ВЕСЕЛ

К. 6176.

1925
240 ар

1927

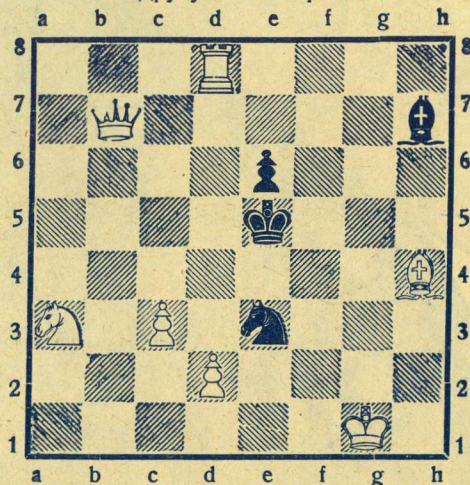
Центральная Научная
учебная библиотека

ШАХИ ТА ШАШКИ

За редакцією І. Л. ЯНУШПОЛЬСЬКОГО.

Завдання ч. 15. М. Д. Сіренко, с. Келеберда.

Друкується вперше.

Білі — Кр g1 Фb7 Тd8 Чh4 Ка3 п. c3, d2 (7).

Чорні — Кр e5 С h7 К e3 п. e6 (4).

Мат за два ходи.

Партія ч. 15. Іспанська.

Відиграна на міжнародньому турнірі у Марієнбаді 1925 р.

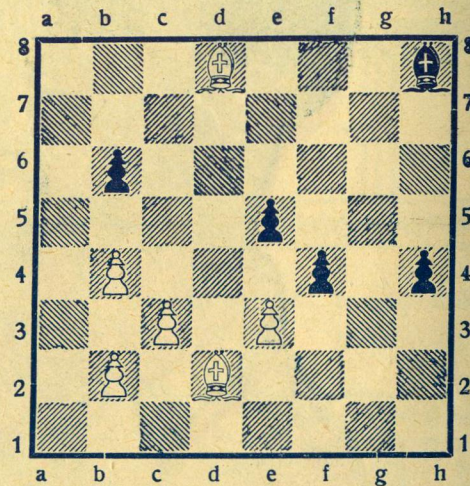
Білі — Ф. Ятс.

Чорні — А. Рубінштейн.

1. e2 — e4	e7 — e5	10. С c1 — e3	Т f8 — e8
2. К g1 — f3	К b8 — c6	10. d4 — d5	не гаразд для білих
3. С f1 — b5	a7 — a6	з-за К a5, c6 і чорні мають сильну	атаку по лінії С.
4. С b5 — a4	К g8 — f6	11. Kb1 — d2	d6 — d5
5. 0 — 0	С f8 — e7	12. d4 : e5	К c6 : e5
6. Т f1 — e1	b7 — b5	13. e4 : d5	К e5 — d3
7. С a4 — b3	d7 — d6	14. Т e1 — e2	К f6 : d5
8. c2 — c3	0 — 0	15. К d2 — e4	С g4 : f3
9. d2 — d4	С c8 — g4	16. g2 : f3	К d5 : e3
9. h2 — h3.		17. f2 : e3	c7 — c5

Для білих, очевидячки краще

Етюд ч. 12. І. Чирьєва.

Білі — Д d2, d8 ш. b2, b4, c3, e3 (6).

Чорні — Д h8 ш. b6, e5, f4, h4 (5).

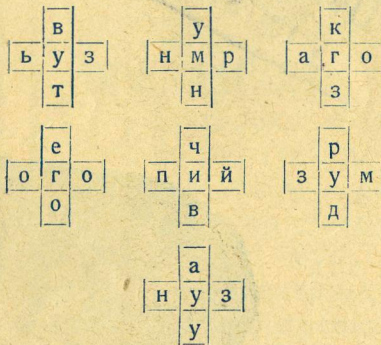
Білі виграють.

18. Т e2 — d2	c5 — c4	29. К g3 — e4	Т f2 : b2
19. С c3 : b2	Ф d8 — b6	30. Ф d1 — f3	Ф c6 — e6
20. С c2 : d3	Ф b6 : e3+	Білі погрожували 31. Т d5 — d6 i	
21. Кр g1 — h1	c4 : d3	К f6+.	Т a8 — e8
22. Т d2 : d3	Ф e3 — b6	31. Т d5 — d1	Т b2 : a2
Королівський фланг білих зірвано		32. Т d7 — d4	Ф e6 — e5
— становище чорних значно краще.		33. Т d1 — g1	Кр g8 — h8
23. Ф d1 — b3	С e7 — f8	34. К e4 — f6+	Ф e5 — e6
24. Т a1 — d1	Т e8 — e5	35. К f6 — g4	f7 — f6
25. Т d3 — d7	Т e5 — f5	36. Т d4 — f4	g7 : f6
26. К e4 — g3	Ф b6 — c6!	37. К g4 : f6	С f8 — d6!
27. Т d1 — d5	Т f5 : f3	38. Т f4 : f6	
28. Ф b3 — d4	Ф f3 — f2		

Білі здалися.

2. К g1 — f3 К b8 — c6 10. d4 — d5 не гаразд для білих
3. С f1 — b5 a7 — a6 з-за К a5, c6 і чорні мають сильну
4. С b5 — a4 К g8 — f6 атаку по лінії С.
5. 0 — 0 С f8 — e7 11. Kb1 — d2 d6 — d5
6. Т f1 — e1 b7 — b5 12. d4 : e5 К c6 : e5
7. С a4 — b3 d7 — d6 13. e4 : d5 К e5 — d3
8. c2 — c3 0 — 0 14. Т e1 — e2 К f6 : d5
9. d2 — d4 С c8 — g4 15. К d2 — e4 С g4 : f3
10. h2 — h3. Для білих, очевидно краще
11. h2 — h3. 16. g2 : f3 К d5 : e3
12. f2 : e3 c7 — c5 21. Кр g1 — h1 c4 : d3 К f6+
22. Т d2 : d3 Королівський фланг білих зірвано
— становище чорних значно краще.
23. Ф d1 — b3 С e7 — f8 34. К e4 — f6+
24. Т a1 — d1 Т e8 — e5 35. К f6 — g4
25. Т d3 — d7 Т e5 — f5 36. Т d4 — f4
26. К e4 — g3 Ф b6 — c6! 37. К g4 : f6
27. Т d1 — d5 Т f5 : f3 38. Т f4 : f6
28. Ф b3 — d' f3 — f2 Білі здалися.

ЗАДАЧИ й РЕБУСИ

Головоломка № 47.

Переставити фігури так, щоби в них можна було потім зачитати старинну приказку народню.

Хід коня № 44.

Ходом шахматного коня зачитати в даній фігурі народню приказку. Увага: Як ходить шахматний кінь, пояснювалося в попередніх №№ „Всесвіту“.

Аритмограф № 43.

Поставте замість протинок відповідні літери так, щоб зправа на ліво можна було прочитати: 1) міру часу, 2) старого божка, 3) ноту, 4) організовану живу матерію, 5) дієслово, оспіване в піснях про жіночу долю, 6) літеру-шелестівку, 7) дерево, 8) хемічний гас і 9) придаток до живого організму, що з ними боролися в 19—20 році в черзі, а зверху вниз ініціали та прізвища двох світових революціонерів.

Розв'язання завдань, уміщених в № 11 журн. „Всесвіт“.

Ребус № 38.

„І вивд (в) ила г (к) олос но (та) мол (лом) од (до) ь на веч (д) ірках с півучи х лі (б) к неп у проти Зо Лот (о) а Молот (л) ом молот (л) ом ро (т) з гор (а) та (з) Е дорог (а) у кому на (р).“
(з І. Дніпровського).

Завдання математичне № 35.

По завданні три секунди проходить від одного удару до другого, тоб-то 1½ секунди на 1 проміжок. Раз годинник б'є 7, то значить проміжків від удару до удару буде 6, а значить годинник битиме всього 9 секунд.

о	с	е	л	я
д	о	с	о	н
м	и	т	о	с
е	к	р	е	т
ц	и	л	а	в

Розташування літер № 36.

оселя, до, сон, мито, секрет, вила (замість „В“, ставиться „Ц“). Гасло по крапках:
„Лицем до селянства“.

Ціна окр. № 30 коп.

[05 (47714X) „1925“].

Пролетарі всіх країн, єднайтеся!

ВСЕСВІТ

№ 17

15-20 ВЕРЕСНЯ
1925 р.

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ ДВОХТИЖНЕВИК

За редакцією В. БЛАКИТНОГО

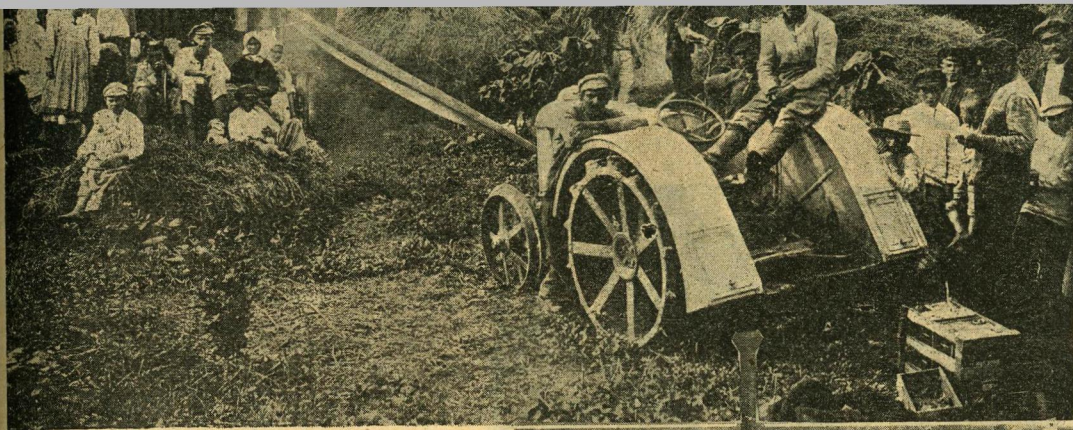
▼▼▼▼ РЕДАКЦІЯ: ▼▼▼▼
Харків, вул. Лібкнехта, № 11.

МІСТ. Оповідання: Хрест—Вражливий; Записки Кольки Голоштаного—І. Кісільов; Нариси: 50°—84° північної широти—Платонов; Перемогли—перемогли—О. Ясний; Молоді будівники—Г. П-ва; До табору—В. Алешко; Відродження заводу—Ів. Горовий; «Боротьба велетнів»—В.; На каспійських берегах—Г. П-я; Обкладинка худ. Каплана; фотгр. А. Плахтія.

СЕЛО МОЛОТИТЬ

Фот. Н. Цимбалова.

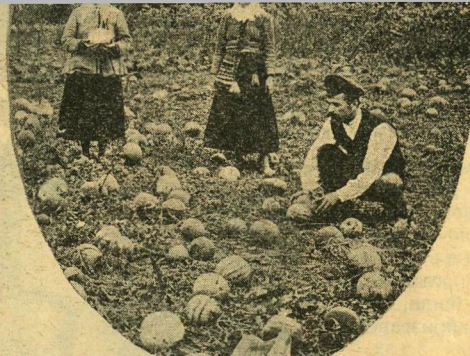

Молотьба трактором.

Велике-Богачанське сільсько-господарське товариство на Лубенщині купило трактора „Фордзон“.

Трактор обслуговує селян по обмолоту хліба й користується великим успіхом—трактора беруть на розхват.

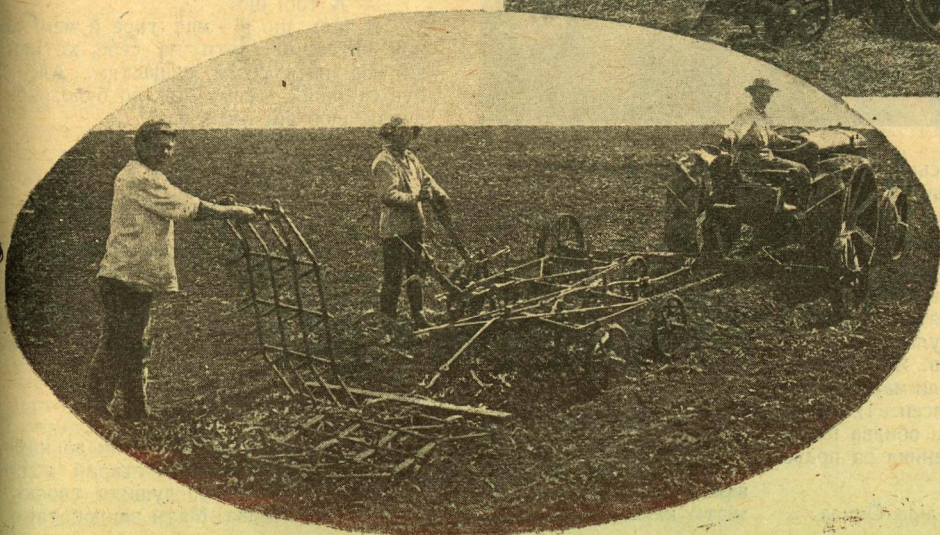
„Залізний кінь“ дуже добре справляється зі своєю роботою—праця

Комуна „Красная Поляна“. Молотьба.

Йде жвавим темпом без, перебоїв, поломок, то-що.

В овалах—Комуна „Красная Поляна“ на Лубенщині готує ґрунт для осіннього засіву; Селяни на баштані.

ХРЕСТ

I.

Наше містечко дуже велике, розкидане, з великими садами й жорстокими людьми серед гарних зелених дерев. Ми через те й з Данилом товаришували, що ненавиділи людей. Вони втручалися що-разу в наше хороше життя, били своїх дітей, як і мене мій батько, цілували батющі руку й нас, малечу, приневолювали ходити до церкви. Ми почували себе добре, коли бігли в клуню й заривалися глибоко в пахуче сіно. Данило був майстер оповідати казок. Він їх знав багато, розказував про відьм, що у моїх очах оберталися на колесо й котилися ген-ген шляхом. Серце замовчувало, очі стежили за чарівним колесом, що несло само без вітру, як жива тварина, во всьому тілі висипав холод, що похмуро й незрозуміло дзвенів. Данило кінчав. Те колесо повісив його сусіда на дрюк. Відьма здохла. Я вірив і знав, що тепер вона нас не потурбує, не зробить нас потерчатами, взявши сонними в пекло. Проте инколи я прокидався. І в темряві хмарної ночі ввижалася чорна кішка з очами, як тремтливі каганці. Одного разу я перелякався: в клуні зашелестіло сіно і почувся страшний дитячий голос. Данила біля мене не було. Я тремтів. Потім обережно, тихенько проліз у дірку. Як тільки вискочив із клуні я мерщій втік у комору.

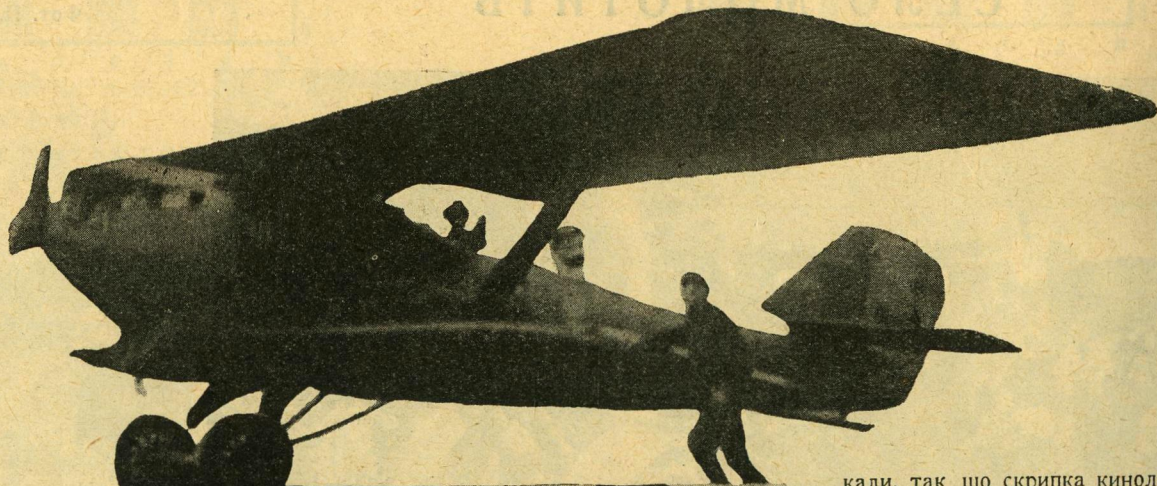
А вранці в клуні Данило знайшов кішку. Їй було одрубано пальці на всіх ногах; де вона йшла, бур'ян забризгався

Ніколи вже в мене не буде такого товариша! Инколи ми билися, але сердилися не довго, — через якусь часинку вже мирилися, скубучи один одного. Данило був справжня сирота, батько його помер давно, а мати була бідна, шептала і так заробляла собі хліб. Собі, а не синові, бо мені частенько доводилося годувати Данила. Він спав майже завжди з мною вкупі, бо мати часто йшла з дому, особливо влітку, кудись до заміжніх дочок або когось лікувати; йшла на кілька день, хату брала на засов і ключ десь ховала. Через те Данило всі свої речі, книжки, куцину та скрипку, переніс до клуні. Батько його був музика; ще коли Данило був зовсім малий, він вивчив грати його. Але скоро Данило грав краще за батька, він по-своєму переймав ті пісні, що їх заносив вітер од полільників, женців... і виходило гарно, віяло весною. А часто було замислитися, задивитися Данило й заграє

щось зовсім не знайоме, тоді дивний сон набігав на очі й хотілося слухати без кінця. Після похорону кішки Данило так сумно грав, що позбігалися люди. Прибіг мій батько, мати, сусіди й дорожні, що проходили садками кудись собі за ділом. Всі вони натовпилися в клуні, голосно бала-

кали, так що скрипка киноли захилялася, її звуки втопали в натовпі. Данило перестав грати

— І тут не дадуть! — пожалівся він. Цієї хвилиною і я й він ще дужче ненавиділи людей. Але ніхто не образився, постояли, постояли й розійшлися, а мій батько підійшов до Данила, поглубив його. — Молодець! — промовив він. — З тебе люди будуть. Великий вийде з тебе чоловік. Батько на мене й не глянув, але здава-

чий голос. Данило білі-
мене не було. Я тремтів.
Потім обережно, тихень-
ко проліз у дірку. Як
тільки вискочив із клуні
я мерщій втік у комору.

А вранці в
клуні Данило
знайшов кішку.
Їй було одруба-
но пальці на
всіх ногах; де
вона йшла, бу-
р'ян забризгався

23-го серпня робітничка Москва зустрічала повітряну японську експедицію. Широка площа аеродрому була заповнена людям. Та зустріч японській експедиції вилетіла радянська ескадрилья. Потім відбувся мітинг, де виступали представники Радянського і Японського урядів з взаємними привітаннями.

На мал. японські авіатори, праворуч позад них—японський посол гр. Танака.

кров'ю. Їй по сліду розкотилися темно-червоні стьожки. Кішку впіймав старий дід. Онис, що вже проживав свій розум. Він своїм досвідченим оком упізнав у ній відьму, взяв сокиру й з молитвами та закланнями зробив своє „святе діло“. Бідна кішка! Вона кішка, вона зовсім була не відьма, хоч дід Онис запевняв, що в якоїсь баби не буде пальців. Я й Данило не йняли віри, діда не послухали. Ми з ясенових гілок зробили мари, взяли труп і на марах понесли на панську леваду, під високий ясен. Плачучи рили яму; Данило крізь сльози співав „вічна пам'ять“, потім обидва попадали на землю, закохано дивилися на кішку, як на мученика за праве діло...

До осені стояв там хрест і свіжа могила, як прокляття діда Ониса.

кали, так що скрипка киноли захлиналася, її звуки втопали в натовпі. Данило перестав грати

— І тут не дадуть!—пожалівся він.

Цієї хвилиною і я й він ще дужче не навиділи людей. Але ніхто не образився, постояли, постояли й розійшлися, а мій батько підійшов до Данила, поголубив його.

— Молодець!—промовив він.—З тебе люди будуть. Великий вийде з тебе чоловік.

Батько на мене й не глянув, але здавалося, що він хотів сказати: „ти—ніщо, ледар і дурень“. Проте, хоч я й Данилові заздрив, але любив його однаково.

Одного разу до нашого вчителя Ропчинського дійшла чутка від людей, що його учень Данило грає на скрипці краще за нього. Вчитель помщався. Як тільки Данило не знав хоч трохи врока, Ропчинський глузливо скуб його за чуба.

— Ото через ту паскудну скрипку ти й не вивчив, нічого—приказував він.

Данило часто сумував на самоті. Я не раз його заставляв із сльозами на очах. Йому було соромно, він хуленько обтирався рукавом.

— От морока запоросив око!—і сміявся, немов йому справді було чудно.

— А друге теж запоросив?—питав я.

— А тобі що?

Я знав, що він має горе й мені хотілося, хоч половину взяти на себе, хотілося, щоб він поділився своїм нещастям. Але Данило був старший, і йому ніяково було, якби хтось думав, щоб він плаксив.

II.

Я крізь сон чув, як хтось кликав і шукав мене в клуні. Вставати не хотілося: п'яний запав сіна й день в напівтьмі зачиненої клуні ту ранкову втому, що так солодко стуляє вії згадавши про школу, про сердитого Ропчинського, почав будити Данила. Ми встали. Крізь щілини на стіні, де пообідали бантин тяглися дві жовтуваті стьожки, рух-ливі од безлічи порошинок.

— Мабуть вже пізно?—спросоння спитав Данило.

— Одягайся!

Він натяг стару витерту батькову шапку. Ми побігли до хати, в очі вдарив саяйливий день. До школи опізнися, в кімнаті старий годинник із важкими настирливо пробив 8 годин. Стало сумно, душила своєю невідомістю кара від учителя. Це почували ми обидва. Мати заклопотано загор-

Комісія т. ТРОЦЬКОГО на Дніпрелістані. На березі Дніпра, біля сел. Кичкаса.

в стару хустку снідання. Я мерщій схопив гаман і поквапливо вийшов, тільки за те, що проспав урок не миловав, на щастя його не було.

Ми йшли поволі, немов і спішити було нікуди. Данило щось тихенько під ніс; ні він, ні я не виявляв внутрішнього болю, хоч кожен шко- знав, що за те, що опізнилися, Ропчинський одному розірвав ухо, дру- розбив об парту носа, а одному хлопцеві дав двадцять лінійок так, що понапухали долоні. Я зараз заздрих, бо він не ходив тиждень до школи. Мабуть про це думав і Данило, бо брови зовсім упали на очі. Зго- він сказав.

— Ти йди хутчіше. І ходімо сюдою, — він показав рукою на вузеньку, садках, вуличку, — так ближче, скоріше дійдемо.

Вірив Данилові. Я знав, що він, як попаде в город, то й там не відступить. А сам я нашого містечка не знав, в мене були батьки, що не знали нікуди, крім школи й діда, а дід мій жив на одній улиці, що й

Ми йшли в ярк, де була криниця із зводом. Я був там уперше. Моло- ді брали воду, одна з них показала на нас, інші засміялися.

— Цур не ділиться! — промовив він.

Я бачив, що його очі от щастя сяють. Він у руці тримав красивий із щирого золота хрест, оздоблений дорогою емаллю. Посеред перемісти- миготів круглий медальйон, обсіпаний різноманітними самоцвітами, від сонця зливалися в одно й розсипали навколо сліпучі промені. А в основі хреста переплилися змії, їх зроблено було з маленьких шматочків золота, срібла, платини, якогось зеленого каміння. Цей медальйон був дуже краси- вий і дорогий. Ми одчинили кругленьку кришку, там був портрет малень- кий, ах такий гарний, що ми впізнали відразу покійного пана.

Данило сховав нахідку в кишеню, солодко позіхнув і ліг на траву. Біля нас гуділи обридливі зелені мухи, так ліниво й байдуже, немов ми стали трупами. Сонце повертало на захід і золотило шибки на бані. На дорозі видно було, як йшли із школи хуторяни у вибійчаних штанях. Треба було квапитися до дому. Звичайно, Данилові не нагорить, а мені треба дуже обережно й хитро збрехати, обійти батька так, щоб він повірив, що я був у школі. Батько дуже уважно ставився до мого вчення, і хотів якщо не словом, так батагом зробити з мене чоловіка.

Садками дійшли до панської лавати й побачили...

батько за те, що проспав урок не милував, на щастя його не було.
Ми йшли поволі, немов і спшити було нікуди. Данило щось тихенько навівав під ніс; ні він, ні я не виявляв внутрішнього болю, хоч кожен шко-
ла знав, що за те, що опізналися, Ропчинський одному розірвав ухо, дру-
гому розбив об парту носа, а одному хлопцеві дав двадцять лінейок так, що
того поналупали долоні. Я зараз заздрив, бо він не ходив тиждень до
школи. Мабуть про це думав і Данило, бо брови зовсім упали на очі. Зго-
лом він сказав.

— Ти йди хутчіше. І ходімо сюдою,—він показав рукою на вузеньку,
яку в садках, вуличку,—так ближче, скоріше дійдемо.

Я вірив Данилові. Я знав, що він, як попаде в город, то й там не
облудиться. А сам я нашого містечка не знав, в мене були батьки, що не
знали нікуди, крім школи й діда, а дід мій жив на одній улиці, що й
дола.

Ми йшли в ярк, де була криниця із зводом. Я був там уперше. Моло-
ді набирали воду, одна з них показала на нас, інші засміялися.

— Хіба сюди в школу ходять?—спитала цікава жінка.

— Ходімо швидче!—підштовхнув Данило.

Я підозрював, що щось не, так, а то чого-б сміялися молодичі?

Перед нами крутилися, криві, заплутані вулички з накоченими доро-
жками. Край був незнайомий, а крім свого двору та однієї вулиці, я нічого
не бачив. Мене все дивувало. На одному сараї під залізом я побачив
погера,—довго думав чого воно крутиться й на віщо воно. Потім став
на дворі, де около на хаті було розмальоване червоними півниками.

Нарешті вийшли на вигін. Цей вигін я бачив, як злазив на клуню
піднятися на пожар. Вітряків було багато. З поля дув свіжий вітер. Обабіч
роги паслися вівці, а біля їх гуляли в цурки хлопці. Сонце вже підби-
гало, ставало душно. Рамено мені боліло від гамана, а серце від того, що
не пішло до школи. Данило мене обдурило.

За вітряками виднівся цвинтар, між вишнями мигтіли, як полотно,
кести. А над деревом стояла дощата сіра баня церкви. Я не раз чув, як
дзвіниці розкочувався тужливий дзвін.

— Ти!—штовхнув мене Данило.—От обманили й наших і вчителя.

— Тобі-то нічого, а мені од батька нагорить.

— Він не взна! А як і взна то що? Я-б не дався, щоб він мене бив.

— Ж його не б'єш і він нехай не б'є! Ото він забув уже, що батько його
уже не болить йому, так він і показує силу. А самому не бійсь, не
богато було. А забув. Та й ти, як виростеш, то битимеш дітей.

— Не битиму!—переконано відповів.

Данило переліз рівчак. Зайшли далі в кладовище, щоб нас ніхто не
бачив з дороги. Я впіймав яцірку, але вона втекла, залишивши невеликий
чорний хвіст.

Був той спокій, що завжди непорушно біля хрестів, біля могил, де
поховані діди й прадіди. Повітря було легке й чисте, що легче дихалося
піднятися. На кладовищі ніхто не толочив трави, росинки й досі блищали,
людські розумні очі. Я читав написи на хрестах, потім забачив пан-
ний склеп, огорожений багатою огорою. На високому квадратному поста-
менті стояв янгол, високо підійнявши праву руку й показуючи пальцем на
небо. Стало страшно. А біля огорожі, стояла для більшої жакливої уро-
ти мармурова кампличка і крізь свічадне скло блищала позолота від
підкладки.

— Багаті й тут які красиві!

Задумливо показав на склеп Данило.

Мій переляк пройшов. Я вийняв шиток, олівець і малював янгола.

Мій тихенько наспівував і рив ножем яму. Я малював довго. Обличчя
не було похоче на благовієне лише янгола, воно скоріше скидалося
нашого кучерявого писаря. Я жував уже четвертий аркуш, коли до
меня обізався Данило. Я обернувся. Він загортав яму й рукою найшов

ст.

Я бачив, що його очі от щастя сяють. Він у руці тримав красивий із
цирого золота хрест, оздоблений дорогою емаллю. Посеред переміст
миготів круглий медальйон, обрисаний різноманітними самоцвітами, що від
сонця зливалися в одно й розсипали навколо сліпучі промені. А в основі
хреста переплелися змії, їх зроблено було з маленьких шматочків золота,
срібла, платини, якогось зеленого каміння. Цей медальйон був дуже краси-
вий і дорогий. Ми одчинили кругленьку кришку, там був портрет малень-
кий, але такий гарний, що ми впізнали відразу покійного пана.

Данило сховав нахідку в кишеню, солодко позіхнув і ліг на траву.
Біля нас гуділи обридливі зелені мухи, так ліниво й байдуже, немов ми
стали трупами. Сонце повертало на захід і золотило шибки на бані. На
дорозі видно було, як йшли із школи хуторяни у вибійчаних штанах. Треба
було вкватитися до дому. Звичайно, Данилові не нагорить, а мені треба дуже
обережно й хитро зберегти, обійти батька так, щоб він повірив, що я був
у школі. Батько дуже уважно ставився до мого вчення, і хотів якщо не
словом, так багатом зробити з мене чоловіка.

Садками дійшли до панської левади й вийшли до клуні. Данило зали-
шився в садку, а я зустрів біля клуні батька.

— Чого ти відтіля йдеш?—спитав батько, бо школа була зовсім з
іншого боку.

— З школи!—збрехав я, але сам почервонів і починав плакати.

— З школи?—

— Ні тату, ні! Підождіть! Я все розкажу.

— Ходім лишень!

Я не йшов, батько мене тяг за руку і, як колоду, кинув біля комори,
а сам пішов за вшивальниками. Так звалися в нас довгі тонкі ремінці, що
ними зшивали зброю. Я стояв покірливо, тікати однаково було нікуди.
Але коли мою руку стисла волосата батькова рука, я її вкусив і нама-
гався втікати. Не вирвався. Батько розгнівався, олютів і почав... Спочатку
боліло, потім я не чув ні ударів, не чув нічого, лише холодно, призьрливо
промовляв: „убивай, убивай“!

— Хай ти скажишся!—нарешті, хекаючи одказав батько.—З такими
дітьми тільки лиха наберешся.

Я лежав, дуже було лінки вставати із землі.

— Чого-ж ти лежиш? Чом не дякуєш, що вчу, як у світі жити? Не
чуєш? Ну, гаразд!

Але більш не бив, мабуть, заморився. Він повільно одчинив двері в
чулан і вкинув мене туди. Лише згодом я почув, що в мене все болить,
лише згодом пригадав, що мати обороняла, а брат плакав. Я лежав, вору-
шитися було боляче. Потім я почув, що щось давить під побиту спину.
То був мотузок. В чулані була в кутку жердка... Я надумав... Мовчки зліз
до жердки. Прив'язав вірвовку, зробивши спочатку петлю. Мене опанувала
яксь легка байдужість, не жалко було ні себе, ні кого. Хотілося помсти-
тися. Бо я знав, що який суворий батько не є, але й він над труною за-
плаче. Я уявив собі який я буду в труні... блідий, на заплющених мерт-
вих очах призьрлива посмішка, я глузую, мені хочеться сказати: „плачте,
плачте, тепер не допоможе“. Лежати гарно, під головами подушка, навкруги
запах ладану, згорілого воску, всі хокять тихо, ніби бояться, щоб я не проки-
нувся. Невелике свічадо затулене чорним, алямпакки й свічки по кімнаті
розливають спокій смерті. Приходять мати нахилиються, на мене падають
гарячі краплі. Хочеться крикнути: „мамо! Я більш не буду вмирати!“

— Що ти, що ти синку?—чую материн зрадний голос.

Розплющую очі, мати стоять наді мною й голублять грубою спрацьо-
ваною рукою.

III.

Проходили, минали дні, як вода, тихо, тихо. Проходили жнива, минало
літо. В школі нас давно порозпускали й завтра треба йти до школи. Данила
перед літньою перервою двічі побив Ропчинський й пообіцяв вигнати з
школи. Надвечір мене гукнули з хати. Ми з Данилом підійшли вдвох. Мати

посилала мене до діда передати якийсь пакунок. Я не любив туди ходити. Треба було прийшовши поцілувати руки, замість здоровкатися, не сідати тоді навіть, коли дають стільця. Взагалі, коли було входиш у дідові великі хати, то почуваш себе звязаним, з'являється й той страх, що буває у звязаної людини; йдеш так, немов підсковзуєшся, боїшся щось розбити, рухаєшся незграбно, а говориш, як заїка. Через що приневолювали мене так поводитися я довідався потім. Дід мій був багатий і добивав свій вік; принаймні так думали. Він був скупий, синів не мав. Придобрювалися, щоб достатки дід одписав найлюбимішим унукам. Але я цього тоді не знав, а хоч-би й знав, то було-б однаково. Дід був не такий, щоб ми любили: — грізний, говорив по-російськи. Він скрізь їздив, купував цілими вагонами рибу в Каспії, сіль на Сиваші, продавав сушені сливи в Бендерах, у Москві, постачав великим млинам на борошно зерно. Говорили люди, що грошей наживав чимало. Жив він паном, на вікнах висіли занавіски, в кімнаті стояли крісла. Жінка його вмерла давно, він держав молоду жваву прислугу. Проте побожністю відзначався серед селян, за це в церкві старостував дуже довго. Отакий був дід. Веселий, міцний, хоч і жалівся завжди на своє здоров'я. Данила він назвав голодранцем, а мене через щось чумазим.

Дідова хата виходила на вулицю піддашками. Данила залишив я на ганкові біля білявенької дитини, що сиділа з нянькою. А сам увійшов у хату, поздоровив діда з другою пречистою. Біля його, за столом, сиділа наша сусідка пані.

— Іди, внуче, до другої кімнати! — відповів на привітання дід.

Крізь зачинені двері чувся голос пані, що прохала позичити гроші. Вона згоджувалася на великі відсотки, прохала, називаючи ласкаво мого діда — виходило дуже улесливо. А дід одмовляв. Пані нарешті образилася, я чув як до неї знову повернувся шляхетний гонор. Вона встала сердито вийшла з кімнати. Дід провів і прохав пробачення. Він казав, що зовсім немає грошей, а хоч-би й мав, так неможна позичати, коли все зарекомендовано.

Я покинув кімнату й теж вийшов на ганок.

— Ти на віщо даєш йому дитину! — почув я, як сердита пані гримала на няньку. — Іди сюди! Ну, — пані протягла до дитини ручку, але дитина одверталася й горнулася до Данила, а він навмисно вертів з веселими гри- масами хреста й забавляв білявене дитинча.

Пані щось довго задивилася й зовсім нахилилася до Данила.

— Ти де взяв цей хрест?

— Найшов на цвинтарі.

— Найшов? Дай його сюди.

— А він ваш?

— Кого ти смієш питати? З ким ти балакаєш? Ти украв, украв! — топотіла ногами пані. — Ви знаєте, — звернулася вона до діда. — Це подарунок мого першого чоловіка. І він цей... украв. Каже, що знайшов, не відає. Що з нього буде, як виросте?

Вона кричала, нікого не слухала й нікому не давала говорити. Данило хреста віддав, а сам почервонів і тільки инколи зиркав то на діда, то на пані.

Я хотів захистити Данила.

— Тьотю він знайшов його на кладовищі!

Дід сердито подивився на мене.

— Ти говориш, як тебе питаються.

Нарешті пані сіла, заховала в гаманця хреста, а вийняла хустку. Я знову спробував заговорити.

Я йшов. Над садками прозорими хмарками лягав дим. Поночіло. Край неба зайнявся, а все воно нагадувало широку воду, не річку, а ціле море, куди на схід упала величезна тінь. Йшлося легко, але думи були невеселі. Які огидливі люди. Де в їх правда? Пані скаже вчителю й Данила виженуть із школи за те, що він знайшов і повернув оту золоту цяцьку. І це все через те, що пані була сердита. А хоч-би й вкрав, так повернув-же. За що-ж, тут вигнати? І мені думалося, що я буду обов'язково вчителем і вижену із школи маленьку ту дитинку. Я знав, що завтра до школи. А як виженуть Данила так що я, робитиму?

Тоді ніхто не прийде в клуню, бо мати його оддасть на хутір у найми. Я почував себе сиротою... „А може не виженуть?“ — пронеслося в голові. В серце запала надія й трохи полегшало.

Вдома мене зустріла мати.

— Де-ж Данило.

IV.

— Пішов до дому! — ці слова з великим зусиллям вирвалися з горла. Кілька днів. Шкільне навчання. Ропчинський лише раз ні з того, ні з сього поспуб Данила за вухо.

Але було спокійно і я поволі забував про хрест і про огидливу пані. Данило теж охолонув, уроки вчив завзято, грати не доводилося. Може він хотів задобрити своєю старанністю вчителя? Але-ж він знав, що то за людина. Учні всі не любили Ропчинського: він бився, хоч селяни вважали це за добру прикмету.

І от одного разу на перерві трапилося те, чого я давно чекав. Данило стояв у глухому кутку коридора й не бачив, як підходить учитель, що йшов напевне на самоті поговорити з учнем. Ропчинський був сердитий, бо його широкі суцільні брови затулили на половину очі. Він ішов, що-разу одкидаючи далеко ногу, що її колись прострелили. Данило раптом побачив учителя, і щоб дати йому пройти, швиденько одскочив назад. На нещастя біля стіни необачний сторож поставив кілька аркушів шкла. Воно дзенькнуло, хруснуло й зовсім побилось од ніг.

Я мерщій прибіг.

Наш Данило були в крові, порізався шклом, на очах замерзли сльози. Ропчинський насмішкувато дивився, потім підняв праву руку й вдарив Данила.

— Щоб твоєї ноги не було! Ворюга! Чурбан! — його повна постать, як туго набитий лантух, спокійно нахилиючись, увійшла в учительську.

Зібралися хлопці, прибіг сторож, зле плюнув на шкло й хотів перев'язати Данилові ноги. Але він одіпхнув дядька й вийшов зі школи. Його проводили десятки очей, сміху не чулося, бо Данила всі любив.

Я насилу дочекав кінця навчанню. Мерщій схопив гаман і вийшов із школи. День, як навмисне, був сумний: земля розмокла, йшов осінній, туманний липкий дощ. По дорозі скрізь була грязь. Але я біг. Хотілося побачити Данила. Я навіть не забігав до хати.

В клуні, на сіні, сидів Данило, його матері не було вдома. Він люто глянув, коли одчинилися двері.

— Тобі чого?

Я не знав, що сказати. І несміливо дивлячись на його гаман, на скрипку, що лежала біля нього, стояв біля дверей. Стояв довго і боявся підходити ближче.

Раптом Данило одвернувся і я чув ридання, що він стримував.

— Не плач, не плач! — кинувся я до нього утішаючи.

пані щось довго задумалася і зовсім нахилилася до Данила.

- Ти де взяв цей хрест?
- Найшов на цвинтарі.
- Найшов? Дай його сюди.
- А він ваш?

— Кого ти смієш питати? З ким ти балакаєш? Ти украв, украв! — топотіла ногами пані. — Ви знаєте, — звернулася вона до діда. — Це подарунок мого першого чоловіка. І він цей... украв. Каже, що знайшов, не відає. Що з нього буде, як виросте?

Вона кричала, нікого не слухала й нікому не давала говорити. Данило хреста віддав, а сам почервонів і тільки инколи зиркав то на діда, то на пані.

Я хотів захистити Данила.

— Тьотю він знайшов його на кладовищі!

Дід сердито подивився на мене.

— Ти говоритимеш, як тебе питаються.

Нарешті пані сіла, заховала в гаманця хреста, а вийняла хустку. Я знову спробував заговорити.

— А ти хто? — спитала вона.

— Данилів товариш! — відповів.

— Це мій унук! — додав дід.

— Ну розкажи! — дозволила пані.

— Ми були на кладовищі біля камплички, я малював а Данило знайшов хрест.

— А ти бачив як він знайшов, чи може він сам тобі сказав? — прижмуривши очі хитренько випитував дід.

Я не звик брехати, а того-ж і не міг тому сказав, що не бачив.

— Ну, так мовчи! Я давно казав твоєму батькові, що з цим голодранцем не треба водитися.

— Брешете! — крикнув Данило. До цього часу він сидів мовчки і такий був маленький, що всі забули, що він тут. — Я прийшов сів отут і почав гратися з дитинкою. Якби я крав, хіба-б я показав його. Подавіться ви ним! — Данило прожогом скочив з місця й пішов.

— У-у, — шибеник протяг дід. — Та в наш час хіба він так смів-би сказати на старшого. Строгости нема. Колись таких і в школі не держали.

— А хіба воно вчиться? Хто його вчить? — звернулася до мене пані.

— Ропчинський!

— А-а! Аристарх Хведорич! Обов'язково скажу, щоб викинули. Він якраз сьогодні прийде пити чай.

Дід розмовляв про порядки, про те, що нема строгости, хоч мені здавалося, що її було більш, ніж треба, потім закупив папиросу й одіслав до дому мене.

— Щоб твоє ноги не було! Воруго! Чурбан! — його повна постать, як туго набитий лантух, спокійно нахилиючись, увійшла в учительську.

Зібралися хлопці, прибіг сторож, зле плюнув на шкло й хотів перев'язати Данилові ноги. Але він одіпхнув дядька й вийшов зі школи. Його проводили десятки очей, сміху не чулося, бо Данила всі любили.

Я насилу дочекав кінця навчанню. Мерщій схопив гаман і вийшов із школи. День, як навмисне, був сумний: земля розмокла, йшов осінній, туманний липкий дощ. По дорозі скрізь була грязь. Але я біг. Хотілося побачити Данила. Я навіть не забігав до хати.

В клуні, на сіні, сидів Данило, його матері не було вдома. Він люту глянув, коли одчинилися двері.

— Тобі чого?

Я не знав, що сказати. І несміливо дивлячись на його гаман, на скрипку, що лежала біля нього, стояв біля двері. Стояв довго і боявся підходити ближче.

Раптом Данило одвернувся і я чув ридання, що він стримував.

— Не плач, не плач! — кинувся я до нього утішаючи.

Але мої слова не пособили лихові, і Данило ще дужче плакав. Я почав гладити його м'яке волосся.

Данило вщух, але через хвилину встав, схопив гаман вдарив об стовп, так що аркуші з книжок розлітілися, потім взявся за скрипку. Мені було страшно, але я стис йому руку й прохав не бити скрипки.

Він здивовано подивився, потім сердито одштовхнув мене, а коли я вдруге хотів уже одняти скрипку, то він ударив нею мене по голові... і враз замахнувся об стовп, лише гриф залишився в нього в руці.

Данило злякано подивився і втік з клуні.

Я пам'ятаю, що вийшов з клуні і стомлений сів на вожку землю. Я дуже хворів і лише через кілька днів узнав, що лежу в хаті. Потім мені говорили, що я в безтямі на когось сварився й гукав Данила. Прокинувся я вранці. І день тягся довго, як тянучка, довго стояла за вікном забризкана вогга земля. Біля мене сиділа мати й казала, що мені треба заснути, бо всі дні я не спав.

— Де Данило? —

Ніхто не відповів.

— Мамо, я не засну, в мене горе...

— Спи, голубе. — вони покладали на голову руку. — Згадай, як хвилюється жито: тоді заснеш!

Образ метері туманів, а Данила яснішав і ріс.

Десь дзвеніло жито.

В. Вразливий.

Комісія на „дубах“ оглядає місця майбутніх гідропоруджень.

ДО ЛАБОРУ

(Провінційальні вражіння)

Мітинг на станції перед відправкою.

Нь проводів до лагерів терармійців розпочався
уже рано.

Останні зірки на небі ще не погасли, як до
мама рушила надзвичайна „делегація”. Це були
енькі бабусі та жваві молодіці в різнокольо-
х хусточках.

Хоч вони й були „озброєні” (ціпками), але
ий у них буз не войовничий. Навпаки: де-хто
втирав хусткою слюзи. Дивлячись на їх
обличчя, можна було з певністю сказати,
енкомові нічого не погрожувало: піша баб'яча
да не мала й на думці пускати в ход свою
— ціпки.

Дуло три години ранку.

Баби тарабанять у двері военкомовські.

— А хто там?

— Та це—ми!

— Хто ви?

— Та... делегація!

— Яка делегація?

— Та... бабська!

— А чого вам треба?

— Та нам до військового комісара! Діло дуже

Хотинці... Степанівці... Василівці... Старо-
сільчани... важенько приходитьсь музикантам: до 3-х годин
ночі в саду грали, а з 6-ти годин ранку до 10-ти

Хоч вони й були „озброєні“ (ціпками), але в них буз не войовничий. Навпаки: де-хто витирає хусткою сльози. Дивлячись на їх обличчя, можна було з певністю сказати, що воєнкомів нічого не погрожувало: піша баб'яча команда не мала й на думці пускати в ход свою „борою“—ціпки.

Було три години ранку.
Баби тарабанять у двері воєнкомівські.

— А хто там?
— Та це—ми!
— Хто ви?
— Та... делегація!
— Яка делегація?
— Та... бабська!
— А чого вам треба?
— Та нам до військового комісара! Діло дуже стренне єсть до нього!..
— Кажіть, я передам!
— Е, ні: нам самого подавай!..
— Ми з ним хочемо побалакати!
Вийшов воєнком.

— Ну кажіть, яке діло у вас до мене?
— Та діло, бачите, таке... Тільки ви нам скажіть правду!.. По чистій совісті, значить, щоб перед богом!
— Ну, добре: скажу, як перед богом!—сміється воєнком.

Бабська „делегація“ набирала серйозного вигляду. Наступає рішуча хвилина.

— Скажіть, це-ж ви сьогодні наших синів... польський фронт виражаєте?..
— Засміявся воєнком.
— Та хто це вам таких дурниць наговорив?..
— Та де-хто!
— Мабуть „базарних громкоговорителів“ надухались? Це все—дурниці!
— Так, значить, ні? Не на польський фронт? І на старечих ликах огником вдарила радість.
— У лагері, бабусі, в лагері! Тільки і всього!

Провітряться там трохи хлопці, сосняком пошуть!..
— Це—по чистій совісті? Як перед богом?..
— Бивалися неймовірно.

* * *

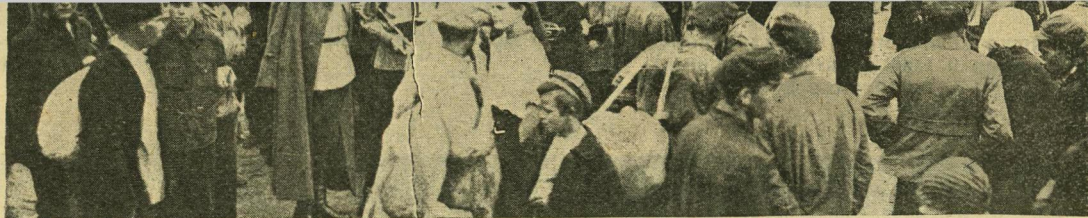
4 годині ранку...
Призначено збиратися на шість годин.

А хлопці вже тут.
Пливуть—пливуть купами, в різноманітній одежі, торбинками за плечима..

„По волнам!—
вигукує дзвінкий тенор.

„ По морям!—
нажимають баси.

Ллється дзвінка пісня в ранковому повітрі.

Мітинг на станції перед відправкою. □

Хотинці... Степанівці... Василівці... Старосільчани...

Тисячі молодого, жвавого люду. На обличчях не помітно й тіні сумного настрою.

Сміх, жарти—так і сиплються навкруг.

— Ну, як воно Степане: не дьоргає за серце?

— А якого чорта йому дьоргатися?

— Та ти-ж їдеш?

— Іду!..

— А знаєш—куди?

— Знаю: до лагерів. У Чугуїв!

— А знаєш на скільки?

— Знаю: на місяць!

— А чого-ж ти дівчини з собою не взяв?

В гуртку парубків прискає сміх...

Стали в лави.

Вдарила музика і терармійці веселою, різнобарвною хвилю рушили на станцію.

„Взве-е-й-тєсь, Взве-е-й-тєсь

„Соколи ор-ла-ми!—

— переплескуються по вулиці дуже молоді голоси...

* * *

Станція захрясла від молодого люду.

Діловита метушня: перекличка, перевірка...

Вигуки сміх, гомін...

Там і тут—купками хлопці.

Розбігаються—збігаються.

Повіряють списки, кого до якої частини призначено...

— 205 стрілковий полк!

— Артополк!..

— Сапрота!

— Рота зв'язку!

— Комендантська команда!

Всі єсть.

Всі з'явилися.

— Більше житні!—кричать терармійці до музики, йдучи на посадку. А музика що-сили надимається, хочуть догодити хлопцям, гарні парняги хоч і

важкенько приходить до музикантам: до 3-х годин ночі в саду грали, а з 6-ти годин ранку до півдня тут.

Дівчат!.. Неначе греблю прорвало, стільки їх тут! Маком цвітуть.

Закоханими поглядами мов свердлом, серце свердлять: провожають парубків. Тріпотять хустками...

А хлопці—ні мур-мур собі! Дивляться орлами. Посміхаються.

— Страдайте без нас!..

* * *

Напутствене слово.

З промовами виступають представники окрпаркому, окрвиконкому, воєнком, представник від 69 дивізії, до якої їдуть терармійці.

— До лагерів, а не на війну!

— Подихаєте там, хлопці сосняком,—розвіває т. Полос думки тих, хто піддався „базарному громкоговорителю“.

— Покажемо свою силу і єдність!

— Молот і плуг—непереможня сила!—каже воєнком...

* * *

Посадка закінчена.

Роздають газети по вагонах—на дорогу.

Ось купка парубків оддирає гопака.

— Єх, якби оце з дівчиною потанцювати, а то мабуть там не прийдеться!..

Сміються...

Потяг готовий.

Прощаються...

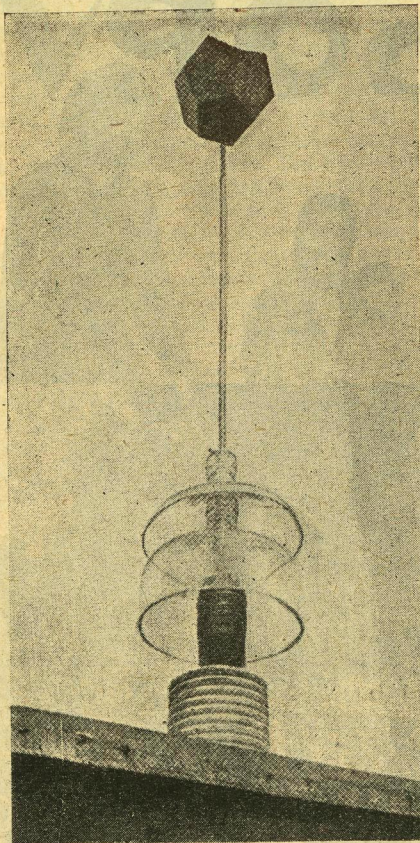
Яксь тітка підносить хустку до очей.

— Та годі вам, мамо, плакати,—дьоргає дочка за рукав,—сміються будуть!..

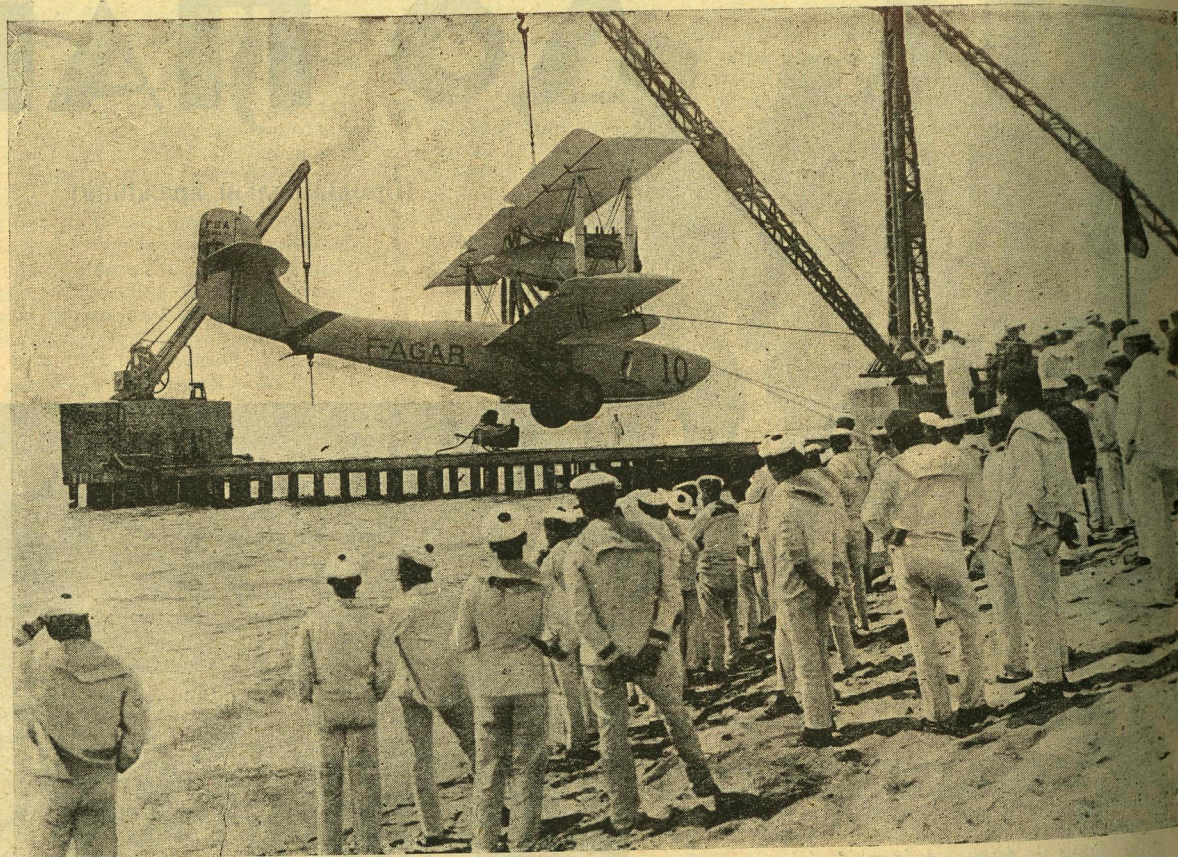
Свисток.—

і потяг з дзвінким торохкотінням, під веселі вигуки терармійців, покотив уперед, туди, де розташувалися лагері, де гудуть запашні бори...

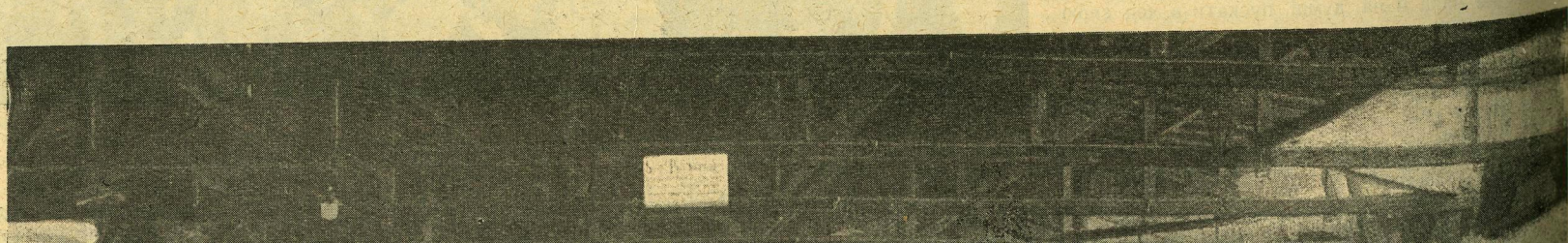
В. Алешко.

Вишка величезного електроспорудження в 1.000 вольт (Каліфорнія), що викликає дощ.

В Сен-Рафаелі (Франція) розпочались пробні змагання гідропланів на головний приз. На мал. — гідроплан спускають на воду.

Вишка величезного електроспору-
дження в 1.000 вольт (Каліфорнія),
[що викликає дощ.

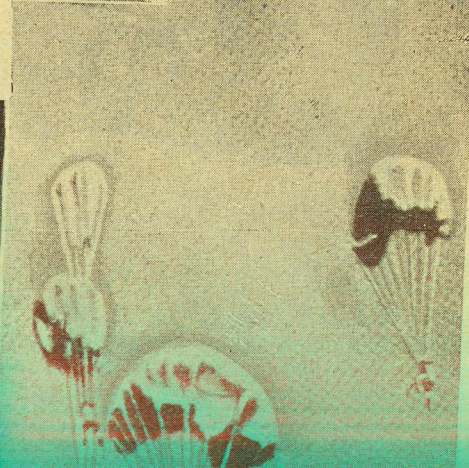
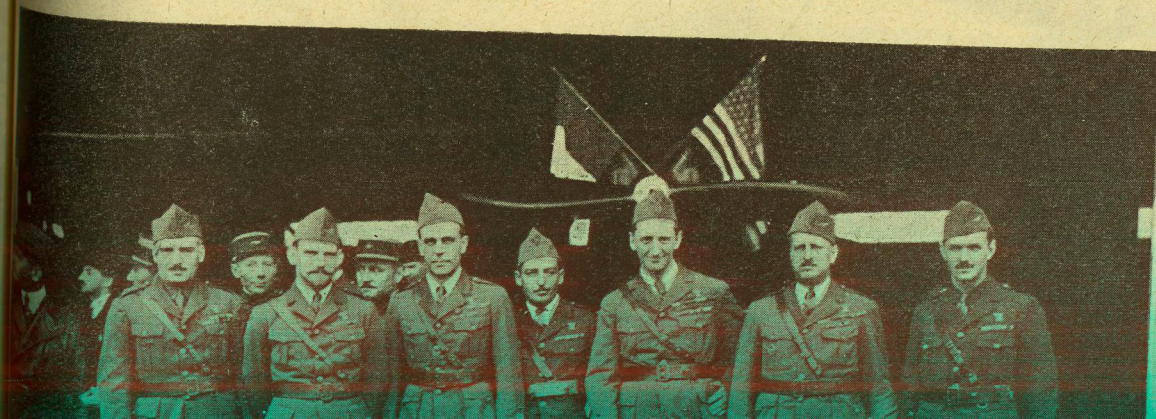
В Сен-Рафелі (Франція) розпочались пробні змагання гідропланів на головний приз. На мал.—
гідроплан спускають на воду.

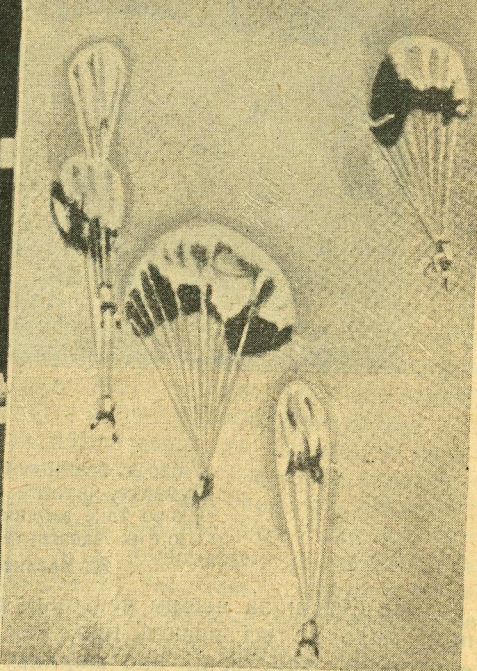
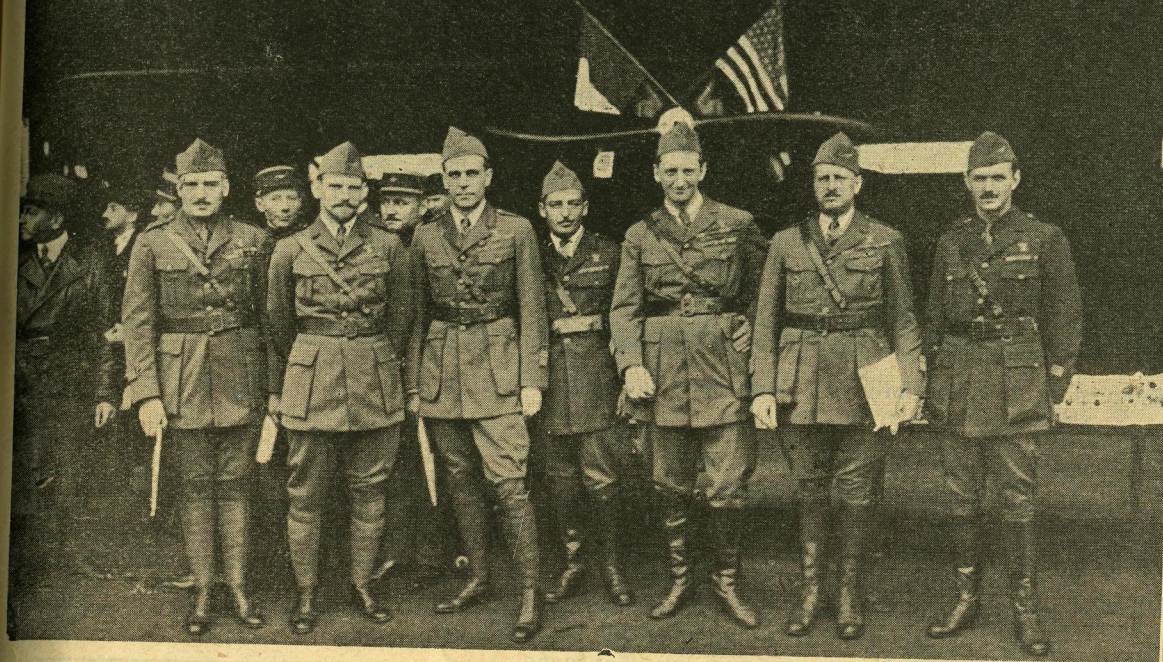

Табір німецьких підданців, що виселені поляками в Шнейдеполь.

В таборі Абд-Ель-Керима на Мароканському фронті. Джигітовка рифських кабілів.

Склад американської ескадрилі, що від'їздить на мароканський фронт на допомогу французам.

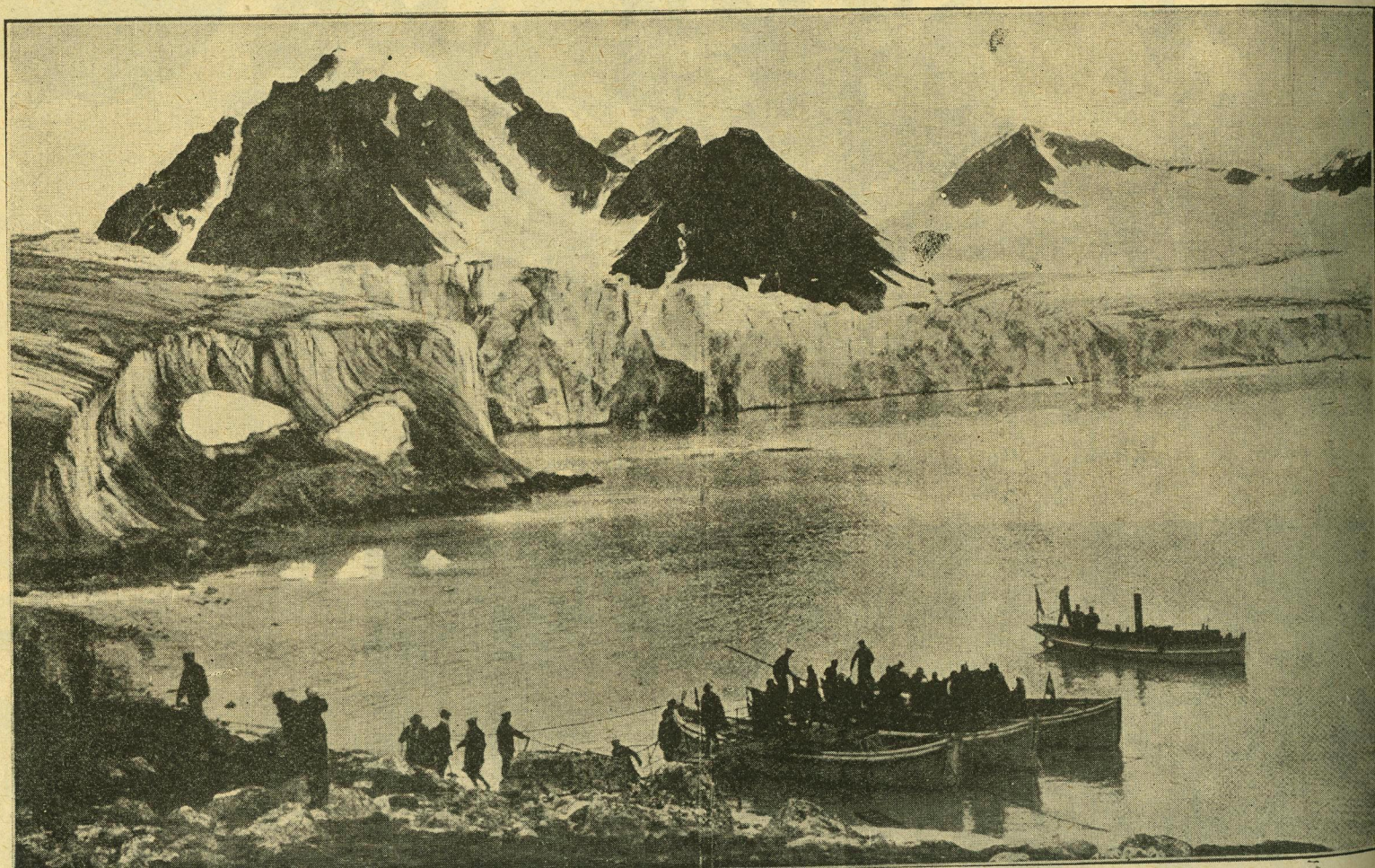
В Америці відбулися змагання на пливки з парашутами. 5 чол. плигнули з висині 1.000 м.

Студент Хо-Бин-Є забитий підчас демонстр. в Шанхаї.

Маніфестація на пл. „Згода“ в Парижі банківських службовців-страйкарів.

54°—80° північної широти

Шпіцберген. Глетчер Вагонвай. Популярне екскурсійне місце.

Учіться, брати мої,
Думайте, читайте
Скоро таке заблимає
Що й ви завагаєтесь.

М. Йогансен.

...не будши за нашим червоним кордо-
ном, мало не всі знають про, так звані,
«потогонні майстерні» про жакливу здир-
ницьку систему хатньої праці, що панує й

Курильня на пароплаві для „чистої“ публіки.

досі в капіталістичному світі по деяких
галузях промисловости. Але одна річ знати,
інша бачити. Те, що я побачив на Берлін-
ській виставці хатньої праці, вразило мене
може більш аніж що інше в Європі.

По-перше я ніяк не сподівався, що
хатня промисловість обіймає таку масу
виробництва. Мало не все, що складає
середній комфорт горожанина чи замож-
ного селянина Німеччини було на виставці.
Передо мною пройшли цілі магазини готової
одежі, починаючи з дитячих хвартушків та
елегантських манто і кінчаючи залізничою
форменою тужуркою та в'язаним жакетом.
Передо мною пройшли цілі гори картонажів,
кульків, чобіт, сигар, термометрів, ялинко-
вих цяцьок, панчо, гудзиків, краваток,
плетених меблів, залізяного товару, цілі
базари ляльок, оксамитових ведмедиків,
годинників, радіоприйомників, та інших
усяких речей, і все це було покралено
білими карточками з байдужими цифрами:
5... 8... 13... 22... 3... Це—пфеніги.

Ось готова одежа:

ЕЛЕГАНСЬКЕ ПАЛЬТО

Праця 8 год.
Оплата . . 2 марк. 57 пфен.
За годину 29 пфен.
(14 коп.)

Ось галантерея:

ДАМСЬКІ ПАНЧОХИ

Вишивка стрілок
Заробіток за годину 15 пфен.
(7 коп.)

Ось цяцьки:

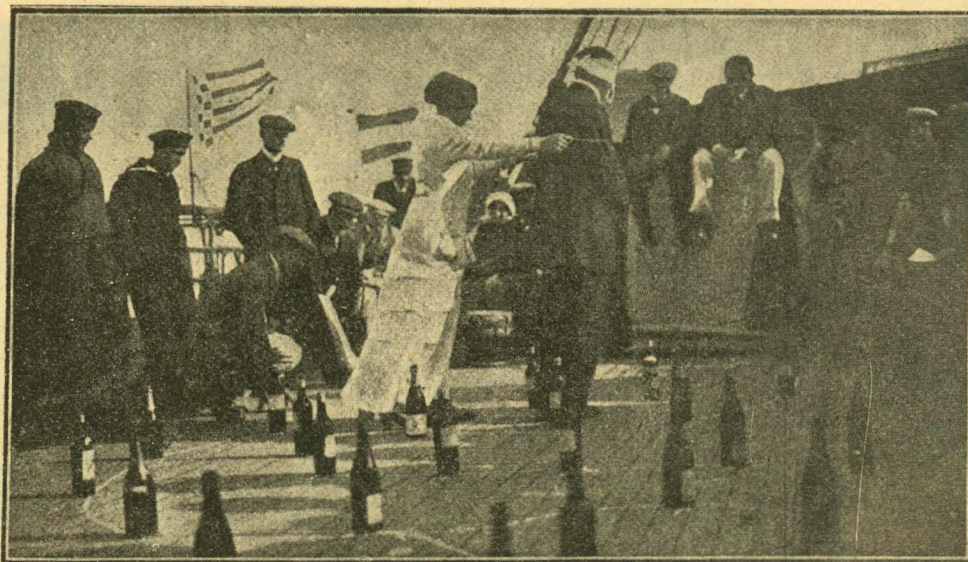
ТИРЧІТКА

Дюжина 3 год.
Ціна 36 пфен.
Матеріал — пфен.
Заробіток за годину 5 пфен.
(2¹/₂ коп.)

Три пфеніги, цеб-то півтори копійки за
годину праці! Не дурна нечисленна публіка,
що ходить по великих залах виставки,
ступає тихо, як на пожарищу. Людям
совісно дивитись одне одному в очі. Ті, що
ходять по двоє, по троє, балакають пошепки.
Чути тільки подеколи, як хтось не витримає
й промовить в півголоса: — «Боже мій!..
Шість пфенігів за годину!..»

Між розкладеними речами на картонах,
по великих стінних щитах, примарами поза-
стигали сотні фотографій.—Довгі галереї
робітничих тіней Німеччини...

Ось ціла сім'я виснажених сірих людей
ліпить якісь коробочки. Ось сигарна фабрика
у низькій жилій кімнаті. Ось межі двох

Отак забавляються на палубі „А“. З зав'язаними очима ходить якась доросла людина, намагаючись не зачепити жодної пляшки.

найгірші місця на нижній палубі.

ПАЛУБА Е.

№№ 409-428 на 1 особу
Ціна 1.200—1.100 мк.
Обслуговуван. 700 мк.
(Разом біля 950 карб.)

За яких-небудь нещасних 900 карбованців ви зможете глянути на далекі сніги й провести приємно час у приємній компанії.

Щоб вас до цієї компанії прийняли і щоб позбавити вас різних прикритих несподіванок, які безумовно трапляться з вами, що не були за кордоном і не знаєте всіх тонкостей буржуаз-

наймні тисяча доларів і, зайшовши до бюро, попрохав цю брошуру. Коротенький опис її подаю в додачу до опису виставки.

Північно-німецький ллойд
Бремен.

ПОЛЯРНА ПРОГУЛЯНКА ВІД 54 ДО
80 ГРАДУСА ПІВНІЧН. ШИРОТИ.
ПОВЗ ІСЛАНДІЮ ДО ШПІЦБЕРГЕНУ.

Тепер ясно, що це не ділова мандрівка, лише приємна прогулянка до 80 північн. широти тих, хто має на це гроші. Може вам цікаво які гроші?

ПАЛУБА А.

№№ 55—58 на 1 особу
Ціна 2.500 мк.
Обслуговування . . . 700 мк.

ної культури, я подам вам ще пару найважливіших на мій погляд порад, що щедрою рукою розсипані по всій брошурі Північно-німецького ллойд.

— «Одежа. Рекомендуємо крім подорожньої та тої одежі, що в ній ходитимете на пароплаві, взяти ще лекшу одежу, а крім того для участі в вечерях на пароплаві фрак або смокінг. Рекомендуємо далі взяти з собою літнє пальто й спеціальне для гуляння на пароплаві кепі. Для дам подоба мати догідний подорожній туалет і один краший для виходу на обід. Спеціальне пальто від пороку та від дощу дамам треба мати так само як і мужчинам.

З взуття рекомендуємо брати з собою пару жовтих або коричневих черевиків, пару міцніших для берега і пару лакових для відповідного туалету в якому буде проводити час у пароплаві.

хазяїв під стіною. Не вилазячи з цієї хати чоловік і жінка, що дивляться на вас з фотот. афії, день по-за день тіпають тут брудну ровну. Тут і їдять, тут і сплять.

Посписавши головні моменти сумної виставки до свого блок-ноту і, купивши купку ілюстрованих брошур виходите на вулицю. В передпокої останній штрих. — Великі діаграми й мапи Німеччини. Звернувшись до них ви бачите, що в самому Берліні десь за мурами вулиць, що проз них ви стільки ходите, схиляється над працею по 12—14 годин денно на 30.000 хатніх робітників.

Потяг кругової залізниці викинув мене на Фрідріхштрассе. Було коло 2-ої години дня — саме робочий час. Проз мене лавою сунули елегантно вбрані жінки в тонких шовкових панчохах (15 пфенігів за годину), у легких красивих пальтах (29 пфен. за годину). М'яко шелестіли по лаковому асфальті новенькі блискучі авто. В них сиділи пишні пані та чисто голені чоловіки у свіжих акуратних краватках.

Я спинився перед великою вітриною якогось всесвітнього райзбюра (бюро продажу білетів на всі залізничні й пароплавні лінії світу). Моє око спинила на собі, власне, велика модель океанського пароплаву. Пароплав було перерізано уподовш, щоб показати наочно всі сотні комфортабельних кают, машиновий відділ, холодильники й комори, охорончі переборки, то-що. Решту вітрини було рясно заповнено мапами маршрутів та рекламними проспектами різних пароплавних ліній. Одна брошура з мапою маршруту на обкладинці притягла мою увагу. Маршрут був явно безглуздий. — Бремен — Ісландія — Шпіцберген — Нордкап і по-над узбережжям Норвегії, майже ніде не заходячи, знову до Бремена.

Я поправив на голові кепі, набрав вигляду ніби в мене в кешені при-

ПОВЗ ІСЛАНДІЮ ДОШПІЦБЕРГЕНУ.

Тепер ясно, що це не ділова мандрівка, лише приємна прогулянка до 80 північн. широти тих, хто має на це гроші. Може вам цікаво які гроші?

ПАЛУБА А.

№№ 55—58 на 1 особу
Ціна 2.500 мк.
Обслуговування . . 700 мк.
(Разом біля . . 1.600 карб.)

Якщо це для вас дорого, вибирайте на середній палубі:

ПАЛУБА С.

№№ 103—162 на 1 особу
Ціна . . . 2.000—1.800 мк.
Обслуговування . . 700 мк.
(Разом біля . . 1.350 карб.)

Якщо за таку чудесну прогулянку ви не хочете платити й такої дурниці, беріть дати.

Полярна прогулянка на о. Шпіцберген.

крім того для участі в вечерях на пароплаві фрак або смокінг. Рекомендуємо далі взяти з собою літне пальто й спеціальне для гуляння на пароплаві кепі. Для дам подоба мати догідний подорожній туалет і один кращий для виходу на обід. Спеціальне пальто від порошу та від дощу дамам треба мати так само як і мужчинам.

З взуття рекомендуємо брати з собою пару жовтих або коричневих черевиків, пару міцніших для берега і пару лакових для відповідного туалету в якому буде проводити час у пароплавному товаристві.

Радимо взяти з собою також парасольку, бінокль, плед чи подорожню ковдру.

Для Шпіцбергену та вечорів на палубі треба мати з собою й тепле зимове пальто».

Забув додати, що через те, що по всій Європі панує демократичний лад, для того, щоб сісти на пароплава, не треба ніяких командировок, чи там посвідчення про пролетарське, чи навпаки буржуазне походження. Треба мати тільки гроші.

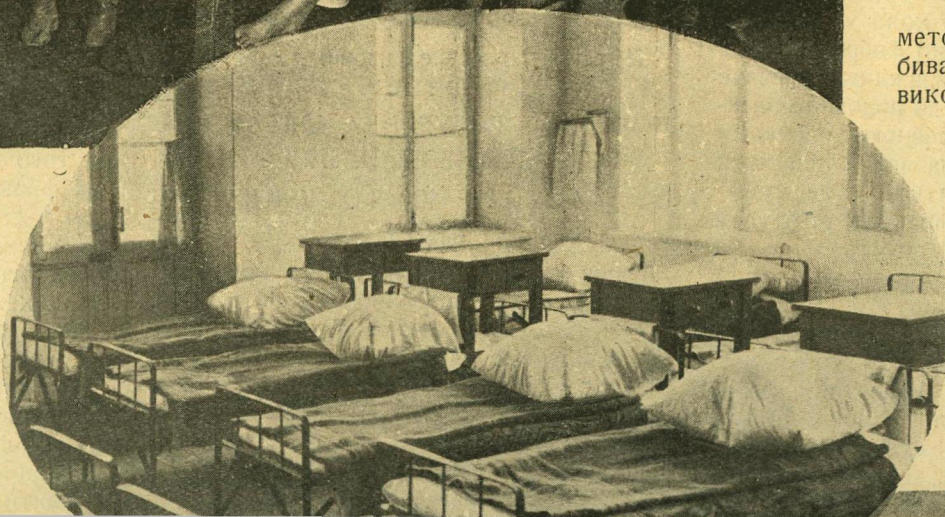
Не треба тільки всі зароблені гроші проїдомо, що всі міліонери саме це й робили, що ще за свого молодого віку odkладали що-дня по копійці, таким чином, за короткий час складали мільйони карбованців. Я гадаю, що натягти яку тисячу карбованців на те щоб поїхати глянути на північне сонце може кожен робітник культурної Європи. Заякий час він складе гроші може вичислити кожен школяр. Дані: 14 годин щоденної праці по 2½ к. за годину. Рік має 365 днів. Робітник живе пересічно 40-45 рок. Вичислити це зовсім не довго. Я, наприклад, оце за три хвилини вичислив, що коли не ївши вишити стрілками 20.000 пар дамських панчохів, можна їхати на А—палубі в каюті хоч-би Ч. 57.

Ю. Платонів.

Перша група працює над шкільним завданням „Село й місто“.

Після імперіалістичної та горожанської війни, сотні тисяч робітничо-селянських дітей опинилися на вулиці. На початку революції Радянська влада

ідальні сніданок. Черговий член дитячого виконкому, стежить за цим усім.

15—20 хвилин перед сніданком що-дня відбуваються фізичні вирази на повітрі. На фізичне виховання дітей звернено велику увагу. При будинкові є лікар, що регулює час праці й відпочинку дітей, стежить за харчуванням, постановкою фізичних вправ і т. інш.

При ізоляторі є невеликий антропометричний кабінет, де діти систематично що-місяця зважуються, міряють ріст, ведуть історію свого фізичного розвитку...

Праця в школі ведеться по методі комплексів, діти розбиваються на групи—по 4—5,—виконують спільні завдання на певні теми, що виникають в процесі праці, як от, напр. „село й місто“ (перший малюнок).

Діти їздили на два дні на село, зробили там певні спостереження, оглянули дрібні незаможницькі й середняцькі господарства і зразкове колективне господарство і тепер в класі запису-

Перша група працює над шкільним завданням „Село й місто“.

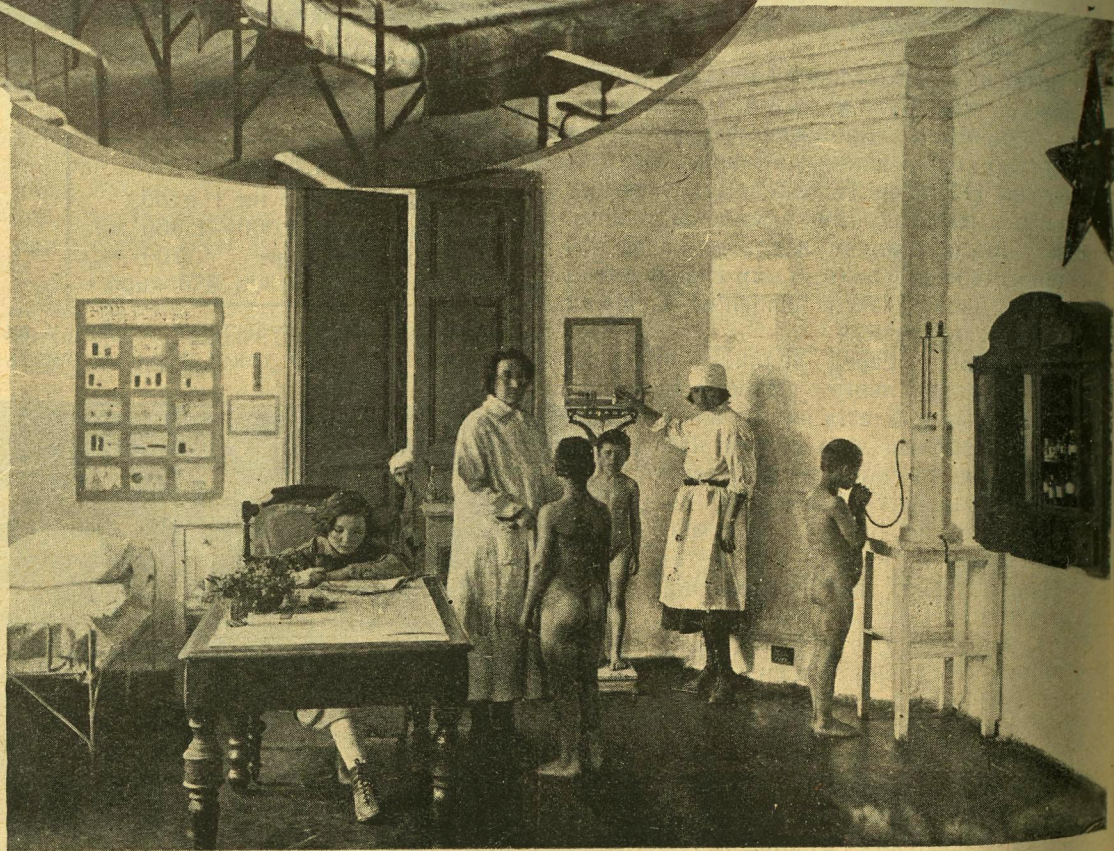
Після імперіялістичної та горожанської війни, сотні тисяч робітничо-селянських дітей опинилися на вулиці. На початку революції Радянська влада відкрила масу дитячих будинків, що давали цим дітям притулок, захист і комуністичне виховання. Одним з таких будинків і є досвідний дит. буд. ім. ВУЦВК'у.

Засновано його 1922 р. в Помірках, 1923 р. він з'єднався з дитячою комуною ім. Петровського. Розміщено дитячий будинок у Харкові в кращій (колись — „аристократичній“) частині міста—недалеко від міського парку. Світлі, високі, теплі й сухі двохпверхові будинки (один з них—колишній „палац“), великий двір з спортивною площадкою, квітник, садок, город та 6 десятин поля за двором—все це утворює сприятливі обставини для організації трудової дитячої комуни.

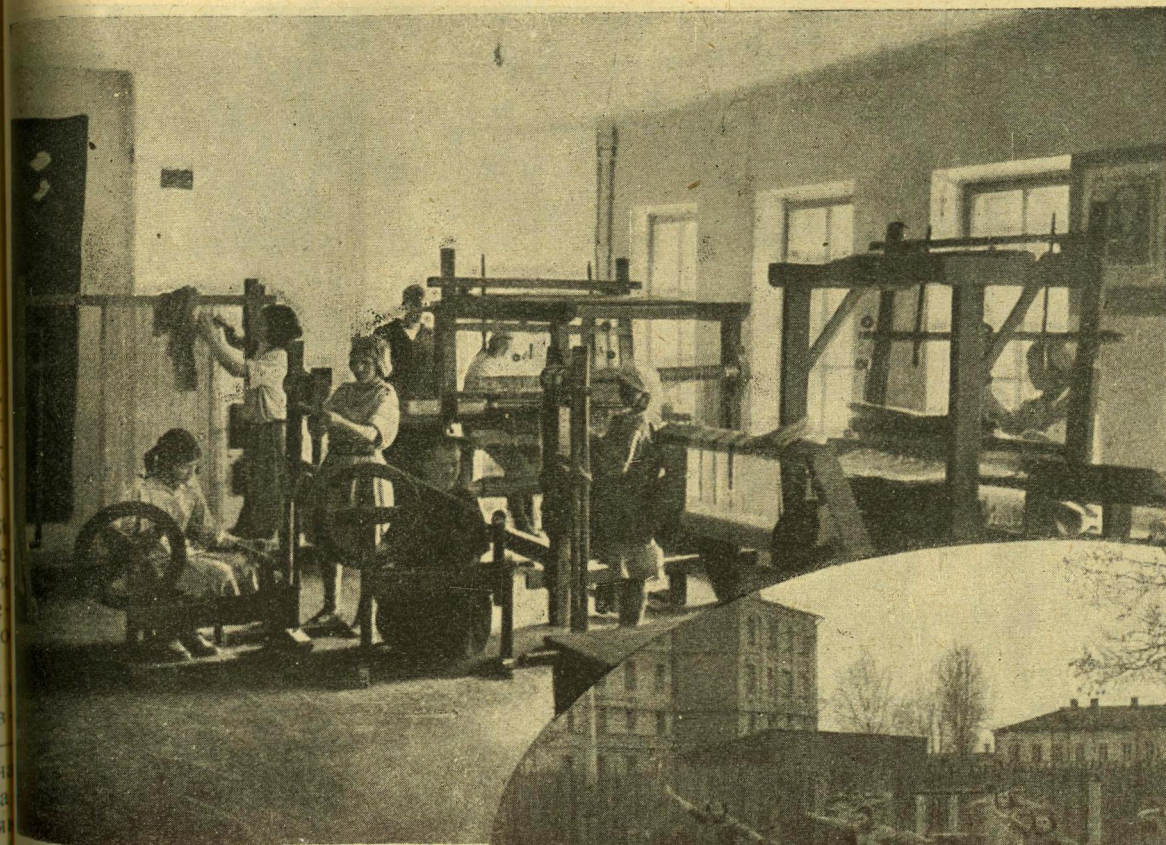
В будинкові виховується 100 дітей (штат). Всі діти—сироти лише деякі з них мають матерів; що до соціального походження дітей, то ми маємо 65% дітей робітників, 30%—селян і 5% дрібних радянських службовців. До 70% дітей віку від 11 до 16 р., решта—від 7 до 11, 90% дітей українців, 5% євреїв, 5% росіян.

День в будинкові починається зимою о 7 год., літом о 6 год. ранку. По дзвоніку діти встають, умиваються чи приймають душ, тоді розходяться на ранкову працю: хто прибирає опочивальні, хто йде готувати страву, хто до

ють зібрані відомості та ілюструють їх малюнками й виробами. Так приблизно ведеться навчання й в інших групах лише на

Ізолятор та антропометричний кабінет. В овалі—дитяча спальня.

Ткальня, в якій працюють діти.

ють і від 6 до 8 год. мають час „громадської праці“ — проводять збори комісій самоврядування, піонерські збори, збори юнкорів, т. п. О 8 год. вечеряють і малеча йде спати, а старші залишаються в читальні чи ленінській кімнаті, складають свою піонерську стінгазету, грають в шахи, слухають радіо (приймач подарував ВУЦВК). О 10 год. лягають старші діти, і тиша опановує будинки до ранкового дзвоника, коли знову залунають по всіх куточках дзвінки дитячі голоси.

Колектив при будинкові не являється закинутим: на години „громадської праці“ до будинку схо-

і калівні, в якій працюють діти.
 складнішому матеріалі, який при цьому
 либіше й ширше проробляється.
 О 1—2 год, після шкільної ро-
 ти діти обідають, а по обіді мають
 год. відпочинку. В цей час вони
 можуть спати (спальні на цей час
 дчиняються), гратись на повітрі,—в
 парку, садку чи проводити час в чи-
 альні. Після відпочинку діти розхо-
 няться групами по майстернях чи на
 роботу на город та по господарству
 на 2—2½ год. Після праці полудна-

Що-дня відбуваються фізичні вправи на повітрі.

На просторі.—За метеликом.

дяться й неорганізовані діти, що
 згодом самі вступають до колек-
 тиву.

Зрідка навідується в будинок
 і піонери з сел і з інших міст
 України й Р. С. Ф. Р. Р. Екскурсії
 на села по завданнях учбового
 плану піонери завжди використо-
 вують і для агітації серед селянської
 дітвори.

ВУЦВК ніколи не обмежувався
 тільки матеріальною допомогою
 будинкові, але завжди провадив
 ідейне керування дитячим вихова-
 нням. Досить того, що голова
 Президії ВУЦВК'у т. Г. І. Пет-
 ровський, „дідусь Петровський“, як
 любовно звать Всеукраїнського
 Старосту діти, найлюблений і
 досить не рідкий гість для дітвори.

А коли завітає в будинок у
 день, — зараз-же, як по радіо
 сповіщена збігається з усіх кутків
 дітвора, обліплять, як мухи, віта-
 ють, розпитують, розповідають,
 скрізь обведуть, усе покажуть і
 далеко проводжають дорогого гостя
 наївні й щирі дитячі побажання.

Г. П—ва.